YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2026

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Karimov Norboy G‘aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – O‘zbekiston do‘stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G‘afforovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug‘aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko‘nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o‘g‘li, O‘zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig‘i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o‘rinbosari
Ochilov Farkhod, O‘zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig‘i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o‘g‘li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o‘g‘li, TDIU katta o‘qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra’no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja’sur Artiqboy o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI TO‘LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI 32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME’YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI 42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich

TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARNING ROLI 47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO‘LOVLAR TIZIMI TAHLILI 53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolniyazov Murodbek Madiyarovich

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O‘ZGARISHLAR 59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi

MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN’IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI 64
Namazov Gafur Shokulovich

BALIQCHILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O‘RNI 69
Beglayev Uchqun Xurramovich

KAMBAG‘ALLIK FENOMENINING IJTIMOIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI 75
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO‘NALISHLARI 81
Artikova R.A.

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO‘LASH QOBILIYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG‘INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA’SIRI 88
Ibragimov G‘anijon G‘ayratovich

STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN 93
Axliddin Aropitdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich

РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ 99
Айматова Фарида Хуразовна

KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI 107
Shukurillaev Jahongir Botir o‘g‘li

DEHQON XO‘JALIKLARINI MOLIYAVIY QO‘LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR 113
Xakimov Zafar Ibragimovich

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI 118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 124
Muhammadieva Nodira

SUN’IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA) 131
Santjar Abdumurodovich Sattorov

QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI 139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI 144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna

MAHALLIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOYILLARI VA MEXANIZMLARI 152
Alikulov Samar Abdurashidovich

TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI 159
Karimova Shaxnoza Uktamovna

RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI 165
Ruziyeva Barno Yadgarovna

ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ 172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович

MAJBURIY IJRO HARAKATLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 177
Matmuratova Nasiba Azatovna

OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR TAHLILI 181
Pulatov Abdulla

INVESTITSION LOYIHALARNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNI MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI 185
Nazarov Aziz Avazovich

ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ 190
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна

IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI 197
Omonova Nafisa Qahramon qizi

MANAGEMENT STRATEGIES IN WOMEN'S BUSINESS: GENDER-SPECIFIC APPROACHES, INNOVATIVE MODELS, AND DIGITAL TRANSFORMATION 200
Ahrorova Asila

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI 207
Hakimova Oydina Abdulhamidovna, Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna

INSON TARAQQIYOTI INDEKSI VA UNI ANIQLAB BERUVCHI KO'RSATKICHLARNING KORRELYATSION-REGRESSION TAHLILI 212
Tursunov Rasul Tairovich

ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ 218
Эргашева Феруза Насруллаевна

ENHANCING THE METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM VILLAGES IN UZBEKISTAN 226
Khudaynazarova Dilorom Khayrullaevna

THE ROLE OF INNOVATION IN ENSURING COMPETITIVENESS IN THE GREEN ECONOMY 231
Musadjanova Nargiza Abduvoxid qizi

O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINING O'RNI VA SAMARADORLIGI 238
Saodat Sadriddinova

OLIY TA'LIMDA CHET TILLARNI O'QITISH UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH 243
Saida Xabibullayeva

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИСКАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ТУРИЗМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 247
Исматиллаева Роза Тухтамуратовна, Тураева Сурия Тельмановна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASTERINING QIYMAT YARATISH UZLUKSIZ ZANJIRIDA AGROSERVIS XIZMATLARI KO‘RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH 252
Kudratova Iroda Turdibayevna

QISHLOQ XO‘JALIGI IQTISODIYOTIDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI 257
Nurullayeva Raushan Koptleuovna, Nurimbetov Timur Uzaqbergenovich

FIZIKA UMUMIY KURSIGA NANOTEXNOLOGIYA TUSHUNCHALARINI KIRITISHNING METODIK ASPEKTLARI VA KOMPONENTLARI 260
Sottarov Abduvali Umirqulovich

BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK HISOBOTLAR VA ULARNING TUTGAN O‘RNI 266
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 272
Rahmanova Sitora Bahodir qizi

SANOAT KORXONALARIDA OPERATSION MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 277
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich

IQTISODIY O‘SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MOLIYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH 283
Turopova Nigora Xolmurod qizi

QISHLOQ XO‘JALIGIDA INNOVATSION INVESTITSIYALASH VA MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI JORIY ETISH (SIRDARYO VILOYATI MISOLIDA) 286
Maxamadiyev Turg‘unboy Jumabayevich

O‘ZBEKISTONDA XO‘JALIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARI FAOLIYATINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH 292
Valijonov Akmaljon

IQTISODIYOTNING AGRAR SEKTORIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH: NAZARIY VA USLUBIY YONDASHUVLAR 296
Matrasulov Baxodir Erbutayevich

O‘ZBEKISTON MOLIYA TIZIMIDA MAHALLIY MOLIYANING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 303
Safarmurodova Marjona To‘raqulovna

МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО ПАКЕТА 308
Наурызбаев Алиакбар Рустамович

QASHQADARYO VILOYATI SANOATINI XUDUDIY TARKIBINI TAKOMILASHTIRISH YO‘LLARI 311
Uralov Eliboy Omonovich

INNOVATSION VA AN’ANAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA KO‘CHAT YETISHTIRISHNING TAQQOSLAMA TAHLILI 316
Abdufarmonov Farrux Faxriddinovich

EKSPORT IMKONIYATLARI VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH 320
Safarova Muxabbat Radjabovna

IJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI O‘SISHI DINAMIKASI VA LIKVIDLIK KO‘RSATKICHLARI O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIK 324
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o‘g‘li

KO‘CHMAS MULKNI OMMAVIY BAHOLASHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI 331
Xushvaqtov Jasur Shuhrat o‘g‘li

TURIZM XIZMATLARINI KO‘RSATUVCHI SUBYEKTLARDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI MHXS GA O‘TKAZISHDA TRANSFORMATSIYA REJASINI ISHLAB CHIQISH MASALALARI 339
G‘afforov Ilhomjon Ilyosjonovich

QURILISH SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVINING IQTISODIY MEXANIZMLARI 343
Yembergenova Aynur Aydosbaevna

KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANISHNING NAZARIY JIHATLARI 351
Ulashova Zarnigor Botirali qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI 357
Abduraxmanov Adham Raxmatullayevich

BARQAROR QISHLOQ XO‘JALIGI AMALIYOTLARINI JORIY ETISHDA XULQ-ATVOR OMILLARINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI 362
Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich

SANOAT KORXONALARIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINI JORIY ETISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI 367
Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov

O‘ZBEKISTONDA MEHMONXONALARNI MOLIYALASHTIRISH ORQALI JOYLASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 373
Xasanova Naimaxon Akmal qizi

SOLIQ YUKINI OPTIMALLASHTIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI 381
Jovliyeva Zuhra Chori qizi

SANOATNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA “YASHIL” INVESTITSIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 386
Ibragimov Zaxid Taxirovich

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ АКТИВАМИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 395
Т.И.Бобакулов, Тухтамышева Гулнора Усмановна

AGRAR TARMOQQA JALB QILINAYOTGAN INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI ISHLAB CHIQARISH FUNKSIYALARI YORDAMIDA EKONOMETRIK BAHOLASH 401
Xatamov Ochildi Qurbonovich, Badalov Jamshid Jamolovich

IJARA OPERATSIYALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING KAMCHILIKLARI VA UZVIY TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI 409
Oripova Saodat Mirfotix qizi

SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION SALOHIYATINI OSHIRISH 414
Xolboyeva farangiz xayrulloyevna

SUN’IY INTELLEKT VA RAQAMLI VOSITALARNING TA’LIM JARAYONIDAGI O‘RNI 419
To‘xtamisheva Dilrabo Shermonovna

MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORTINI KENGAYTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI 424
Kalenov K.T.

HUNARMANDCHILIK BRENDLARINING BOZOR OMILLAR TIZIMINI (MAHSULOT, NARX, TAQSIMOT, TARG‘IBOT) TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI 428
Ergasheva Aziza

NAMANGAN VILOYATI IQTISODIYOTIDA TARKIBIY O‘ZGARISHLAR: HUDUDIY VA TARMOQ TAHLILI 436
Tohirov Jahongir Muzaffar o‘g‘li

WATER HARVESTING FOR CLIMATE RESILIENCE IN UZBEKISTAN’S AGRICULTURE: OPPORTUNITIES, BARRIERS, AND POLICY RECOMMENDATIONS 445
Kripa Mondal, Dr. Anita Banerjee

O‘ZBEKISTONDA TABIIY VA IQTISODIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA’MINLASH YO‘LLARI 454
Sattarov Abdusamat Umirqulovich

TO‘QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 459
Nasibboyev Fazliddin Sirojiddinovich

O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI MONITORING QILISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF QILISH YO‘LLARI 464
Hamroyev Sherzod Axtamovich

SIRKULYAR IQTISODIYOT — IQTISODIY BARQARORLIKNING MUHIM OMILI 471
Hasanov Sh. Sh.

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВУЗА 482
Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи

TEMIR YO‘L SOHASINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 488
Orifova Ximoyat Shovkat qizi

O‘ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBADAN FOYDALANISH YO‘LLARI 494
Raximova Dilfuza Mirzakasimovna

O‘ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY HUNARMANDCHILIKNING IQTISODIY SALOHIYATINI BAHOLASH VA EKONOMETRIK PROGNOZLASH 503
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna

MINTAQAVIY IQTISODIY O‘SISHNI BAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR VA GEOSTATISTIK USULLARNI TAKOMILLASHTIRISH: SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA 509
Sattorov Sanjar Abdumurodovich

XODIMLARNI MOTIVATSIYA QILISH VA ULARNING ISH FAOLIYATIGA TA’SIRI: O‘ZBEKISTONDAGI KICHIK VA O‘RTA BIZNES MISOLIDA 518
Yuldashov Aziz

RAQOBAT MUHITIDA AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BREND STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI 522
Boboyev L. Kadrxo‘ja Djuraxodjayevich

XODIMLARNI O‘QITISH, QAYTA TAYYORLASH VA ISHSIZLARNI KASBGA YO‘NALTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI (GERMANIYA MISOLIDA) 528
Sattorov Ramziddin Shovxiddin o‘g‘li

O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI 533
Yangiboyev Sardor Ernazar o‘g‘li

O‘ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQARISHINI RIVOJLANTIRISHDA CHIQINDISIZ VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO‘LLASHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI 542
Nabiyeva Nilufar Olim qizi

МАШИННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ПРОГНОЗИРОВАНИИ РЫНОЧНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ 548
Тен Марина Владимировна

РОЛЬ, СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 555
Каюмова Гузел Иброхимхановна

QURILISH KORXONALARIDA AKTIVLARNI TAN OLISHNING XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISHNI O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 562
Yahyoyev To‘lqin Ismatulla o‘g‘li

IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK KORXONALARINI BOSHQARUV MEXANIZMLARI 566
Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi

QURILISH KORXONALARIDA BOSHQARUV MUNOSABATLARI MAZMUNI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 572
Toshimov Azizbek Hakimovich

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA KOMPANIYALAR KAPITALINI MAKSIMALLASHTIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 576
Muradova Dildora Abdusalimovna

O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHDA BAZEL III TALABLARI 581
Norova Nozima Nabiyevna

ЦИРКУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, МИРОВАЯ ПРАКТИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ 588
Алиева С.С.

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KORXONALARDA SOLIQ HISOBINI TASHKIL ETISH VA UNING BUXGALTERIYA HISOBI BILAN O‘ZARO BOG‘LIQLIGI 594
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o‘g‘li

HUDUDIY KORXONALARDA BIZNES JARAYONLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODEL VA TAMOYILLARINING AHAMIYATI 599
Azimova Maxfuza Rashidovna

ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА - ВАЖНЫЙ ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 604
Пирназаров Шоназар Махтовович

RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING O‘ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA’SIRI 608
Abdinazarov Suhrobbek Bekmurod o‘g‘li, Saydullayev Azamat Jo‘raqul o‘g‘li

SINGAPUR VA JANUBIY KOREYADA BIZNES SUBYEKTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO‘LLAB-QUVVATLASH 615
Nasriddinov Qobilbek Qurbonbekovich

O‘ZBEKISTONDA YASHIL ENERGIYAGA O‘TISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI 620
Hayitov Jamshid Xolboyevich

LOYIHALARNI STRATEGIK REJALASHTIRISHDA BIG DATA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH MEXANIZMLARI 625
Xamrayev Zuxritdin Abduraxmanovich

LOYIHA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA LOYIHA JAMOASINING ROLI VA FUNKSIYALARI 629
Utemuratov Sadik Muratovich

IQLIM O‘ZGARISHI VA RESURSLAR CHEKLANGANLIGI SHAROITIDA YASHIL TURIZM MODELLARINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TIZIMLI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANTIRISH 633
Rasulova Nigora Yusupovna

ВЛИЯНИЕ КУЛЬТУРНЫХ РАЗЛИЧИЙ НА ПРОЦЕСС УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КОММУНИКАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ПОДХОД 637
Латипов Ашур Али Рустам угли, Хамидов Далер Дилшодович

ADAM SMIT IQTISODIY G‘OYALARI VA ULARNING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI 641
Boymatov Xoliyor Qurbonovich

SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI 646
Baytanov O‘ralboy Miraqul o‘g‘li

SOCIAL PROTECTION SYSTEM OF THE POPULATION IN THE CONDITIONS OF A TRANSFORMATIONAL ECONOMY 651
M. Sh. Rakhimova

SANOATNI YASHIL TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA, SIYOSIY MEXANIZMLAR VA O‘ZBEKISTON UCHUN AMALIY XULOSALAR 655
To‘qumbetov Og‘abek Shavkat o‘g‘li, Ruziyeva Dilobar Isomjonovna

TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA AHOLI FAROVONLIGINING O‘RNI VA AHAMIYATI 661
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich

IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF THE MAHALLA INSTITUTION IN THE TERRITORIAL GOVERNANCE SYSTEM: MODERNIZATION OF INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISMS 666
Mirbabayev Farrukh Atkhamovich

AHOLINI UY-JOY BILAN TA’MINLASHDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARI TAHLILI 674
Xannarov Komiljon Karimovich

INVESTITSIYA KO‘CHMAS MULKI HISOBINI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 681
Maxmudov Jamshed Ashrafovich

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ РАЗВИТИЯ ПАЛОМНИЧЕСКОГО ТУРИЗМА 687
Навруз-Зода Бахтиёр Негматович, Мусаев Маликжон Кароматович

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

TRANSFORMING UZBEKISTAN THROUGH DIGITALIZATION IN A GLOBALIZED WORLD 694
Narzullaeva Umidakhon Nodir qizi

SUG‘ORILADIGAN YERLARDA SUVDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA) 699
Elomonov Ro‘zimurod Doniyor o‘g‘li, Abdug‘aniyev Otabek Allajonovich

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННЫХ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ 704
Р. И. Хакимов

TURIZM SOHASIDA OILAVIY TADBIRKORLIKNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHGA USLUBIY YONDOSHUVLAR 713
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna

O‘ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINI BOSHQARISHDA SAMARADORLIK HOLATI TAHLILI 718
Kasimov Saidakmal Saidahrolovich

BANKLARNING IJTIMOIY ROLINI OSHIRISHDA YASHIL DEPOZITLARNING AHAMIYATI 722
Berdiyev Akram O‘ktamovich

CHAKANA BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI 728
Xikmetov Nodirbek Ikromovich

AHOLI DAROMADLARI TENGSIZLIGINING SHAKLLANISHI, UNING IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI 735
Atayev Jaxongir Erkinovich

KORXONALARDA DAROMAD VA XARAJATLAR BILAN BOG‘LIQ MOLIYAVIY XATARLAR TASNIFI VA ULARNI AUDITDA ANIQLASH USULLARI 740
Mehriyev Sobit Sayim o‘g‘li, Dadarbayev Muzaffar Abduraxmanovich

GREEN BONDS: ESSENCE, SIGNIFICANCE AND DEVELOPMENT PROSPECTS IN UZBEKISTAN 746
Susanna S. Alieva

RAQAMLI IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA IJTIMOIY-IQTISODIY AHAMIYATI 753
Marupov Qobil Komilovich

МОДЕЛЬ ЧЕБОЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ КОРЕЯ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ И СРАВНИТЕЛЬНО-УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АНАЛИЗ 758
Латипов Ашур Али Рустам ўғли, Ризаева Зумрад Алишеровна

O‘ZBEKISTONDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RAG‘BATLANTIRISHDA SOLIQ PREFERENSIYALARINING ROLI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 762
Allaberganova Kumush Javlonbek qizi, Beknazarova N.T.

AKSIZ SOLIG‘INING BUDJET DAROMADLARI SHAKLLANISHIDAGI O‘RNI VA MAZKUR SOLIQNI BUDJETGA UNDIRISH TARTIBINING TAHLILI 769
Nazarova Rushana Ravshan qizi

MINTAQA IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA’MINLASHDA XORIJIY INVESTITSIYALARNING ROLI: XORAZM VILOYATI MISOLIDA 774
Ibodullayev Dilshod Ibragimovich

HUDUDIY INVESTITSION JOZIBADORLIKNI BAHOLASHNING OPTIMIZATSIYALANGAN METODOLOGIYASI: ASOSIY KO‘RSATKICHLARNING KO‘P O‘LCHOVLI TAHLILI 781
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna, Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ГЕРМАНИИ 788
Артикова Шохида Ильясовна

“YASHIL” TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA KORXONALAR MARKETING STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISHNING XUSUSIYATLARI 793
Rasulova Nigora Nematovna

MINTAQA IQTISODIYOTIDA ASOSIY KAPITALGA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH YO‘NALISHLARI 799
Sultanova Aziza Baxtiyar qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KORXONALARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH ORQALI IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 802
Aminova Shaxnoza Aziz qizi

QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA ULARNI BAHOLASH USULLARI 807
Nazirova Sayyora Baxtiyorovna, Qulmamatova Barno Omonovna, Sharifova Nargiza Djurayevna

MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINI JORIY ETISHNING O‘ZBEKISTON KORXONALARIDA MOLIYAVIY SHAFFOFLIKKA TA’SIRI 811
Murodova E’zoza Maqsud qizi

QISHLOQ XO‘JALIGI MAHSULOTLARI TA’MINOT ZANJIRINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: ISHLASH MEXANIZMI VA ALGORITMINI ISHLAB CHIQISH 816
Umarov Bobur Murtazoyevich

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI INVESTITSIYA FAOLLIGINI OSHIRISH ORQALI MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA’MINLASH 822
Abduxakimov Eldor Djaloliddinovich

AGRAR SOHADA KADRLAR TAYYORLASHNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY METODOLOGIK ASOSLARI 829
Boltayev Nurali Shiramatovich

MAMLAKATIMIZ TURIZM SOHASI XIZMATLAR SIFATI BILAN BOG‘LIQ IQTISODIY KO‘RSATKICHLAR 838
Suyunov R. G‘.

ПРОБЛЕМЫ И ОГРАНИЧЕНИЯ В ГОРНОДОБЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН. ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ 844
Джулибеков Нурмат Каршибекович, Жулиева Гулноз Юлдашевна

BIZNES JARAYONLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH ASOSLARI 849
Yoqubjanov Muminmirzo Nosirjon o‘g‘li, Erkinxojiyev Ismoiljon

XIZMAT KO‘RSATISH SOHASINING ZAMONOVIY IQTISODIYOTDA TUTGAN O‘RNI, AHAMIYATI VA UNING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI 853
Ernazarov Gulam Bekbaevich

SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI 860
Mirzokirov Mirramizjon Mirxoshim o‘g‘li

ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИИ И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ 867
Урунова Мафтуна Гайратовна

АНАЛИЗ ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ ЭКОНОМИКИ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ И ЕЁ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ 871
Некова Фатима Борисовна

MINTAQA SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISHDA KLASTERLASH VA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARINING AHAMIYATI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA) 876
Abdinazarov Xusan Shaymanovich

TEMIR YO‘L TRANSPORTI TIZIMINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY TASHKILIY-IQTISODIY USULLARDAN FOYDALANISH 882
Kayumov Z.O.

O‘ZBEKISTONDA VALYUTA KURSINING SHAKLLANISHI VA UNING INFLATSIYA DARAJASIGA TA’SIRI MEXANIZMI 887
Matrizayev Zafar Gulimboy o‘g‘li, Viqorjon Bahriddinov Akbar o‘g‘li

MEHNAT BOZORINING TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O‘RNI 892
Soatmo‘minova Zarnigor Olimjon qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna

RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI 897
Mahmudov Sunnatjon Abdujabbor o‘g‘li

НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ 901
Мирзаев Кулмамат Джанзакович

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ELEKTR UZILISHLARINING HUDUDIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI VA RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMLARI 906
Oltiboyeva Feruza Ulug'bek qizi

DAVLAT TRANSPORT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 911
Uktamov Sarvar Atxam o'g'li

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНСТРУМЕНТЫ ПОДДЕРЖКИ ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКИ В СТРАНАХ ЕС, США И ЯПОНИИ 915
Газизова Эльмира Хамидовна, Мелибаева Гульнора Ачиловна

SANOATNI HUDUDIY RIVOJLANTIRISHDA ISHLAB CHIQARISH SALOHIYATIDAN SAMARALI FOYDALANISH OMILLARI 921
O'zmanov Ixtiyor Ibragim o'g'li

SUG'URTA INSTITUTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI 926
Sherov Sanjar Radjabovich

TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI STRATEGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI 932
Umurov Jasurbek Jamil o'g'li

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA KASABA UYUSHMALARI FAOLIYATINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI 936
Raxmonov Abduxalil Rasulovich

INKLYUZIV TA'LIM XIZMATLARINING RAQAMLI EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHDA DAVLAT, OTM VA IT INFRATUZILMA INTEGRATSIYASI 940
Maxkamova Kamola

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BUDJETLASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH (ENERGETIKA KORXONALARI MISOLIDA) 944
Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich

UY-JOY QURILISHINI RIVOJLANISHIНИНГ O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 950
Usmanov Mirumar Abdulla o'g'li

TIKUV-TRIKOTAJ MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KICHIK KORXONALARNING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI 956
Abduhamidov Abdurahmon Abdulatif o'g'li

O'ZBEKISTONDA 2026–2030-YILLARGA MO'LJALLANGAN SOLIQ MA'MURCHILIGI STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 963
Ismailov Timur Atabayevich

SAVDO LIBERALIZATSIYASINING DAVLAT BUDJETI DAROMADLARI TARKIBIGA TA'SIRI 969
Sardorjon Maxmudov Sobirjon ug'li

MAHALLIY BUDJETLAR MOLIYAVIY BARQARORLIGINING UY XO'JALIKLARI FAROVONLIGI VA HUDUDIY IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI EMPIRIK TAHLIL QILISH 977
Safarmurodova Marjona To'raqulovna, Ollokulova Feruza Mansurovna

FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF FINANCIAL SUSTAINABILITY IN INDUSTRIAL ENTERPRISES: EVIDENCE FROM THE OIL AND GAS SECTOR 982
Ergashev Muhibbek Aslamovich

O'ZBEKISTON MOLIYA BOZORIDA FIN TECH KOMPANIYALARI VA BANKLAR HAMKORLIGINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI 988
Rajabova Umida Umurzoqovna

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НАЛОГОВЫХ ПРЕФЕРЕНЦИЙ И ЛЬГОТ В ОБЕСПЕЧЕНИИ РЕГИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ (НА ПРИМЕРЕ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ) 995
Отамуродова Дилдора Абдукримовна

THE IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON INTERNATIONAL MARKETING: RESHAPING GLOBAL MARKET ENTRY STRATEGIES AND CONSUMER ENGAGEMENT 1001
Aziz Kurbanovich Abdullaev, Ne'matullyev Bekmirzo Bozorboy o'g'li, Abdusalomov Samandar Azizbek o'g'li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

TARIXIY-MADANIY TURIZM XIZMATLARINI MINTAQADA RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI MODERNIZATSIYA QILISH 1010
Erkayeva Barno Abduraximovna

GLOBAL IQTISODIY INTEGRATSIYA SHAROITIDA MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA MENEJMENT YONDASHUVLARINING ROLI: O'ZBEKISTON MISOLIDA 1015
Mahmudova Madinaxon Jumaboy qizi

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ УКРЕПЛЕНИЯ ДОХОДНОЙ БАЗЫ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ 1020
Т. И. Бобакулов, Г. Ч. Джавлиев

ECOTOURISM DEVELOPMENT POTENTIAL AND THE ROLE OF GUIDES IN REGIONAL TOURISM GROWTH: EVIDENCE FROM THE NAVOI REGION OF UZBEKISTAN 1024
Axmadova Iroda Muzaffar kizi

DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AND ITS PRIORITY DIRECTIONS 1030
Ollokulova Feruza Mansurovna, Guzal Abdimurodova Panjiyevna

KORRELYATSION - REGRESSION TAHLILNING QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA QO'LLANILISHI AHAMIYATI 1035
Butanova Dilnoza Rustamovna

MADANIYATLARARO YETAKCHILIK VA LINGVOMADANIY KOMPETENTSIYA BOSHQARUV ISHI SIFATIDA 1042
Rahimova Gulnoza

SANOAT KORXONALARINI YANGI TEXNIKA VA TEXNOLOGIYA BILAN TA'MINLASH JARAYONLARINING HOZIRGI ZAMON HOLATI 1052
Akbarova Maloxat Atabekovna

UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA INNOVATSION RIVOJLANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARINI MODERNIZATSIYA QILISH 1056
Abdukadirova Nilufar Abdaxatovna

FARG'ONA VILOYATIDA INVESTISIYA SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH BARQAROR IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISH OMILI SIFATIDA 1062
Qo'chqarov Yunusali Sobirjonovich

O'ZBEKISTONDA "YASHIL KREDITLASH" TIZIMI: NAZARIYA VA AMALIYOT 1069
Erkinov Farrux Rustam o'g'li

AKSIZ SOLIG'I MA'MURIYATCHILIGI TADBIRLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI 1075
Nazarova Rushana Ravshan qizi

MOL-MULK SOLIG'I TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING MOLIYAVIY ASOSLARI 1080
Qodirov Hasan Do'stqobilovich

AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI ORQALI IQTISODIY JARAYONLARNI RAQAMLASHTIRISH MEXANIZMLARI 1084
Matyoqubov Yo'ldoshboy Ergashboy o'g'li

YASHIRIN IQTISODIYOTNI SOLIQ VOSITASI ORQALI QISQARTIRISHDA HUKUMATNING ROLI 1089
Pirnafasov Sarvar Bardibayevich

HUDUDNING TURIST JOZIBADORLIGINI IQTISODIY BAHOLASH VA TARTIBGA SOLISHNING NAZARIY TAMOYILLARI 1093
Q.A. Musaxanov

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV YONDASHUVLARINI TAKOMILLASHTIRISH 1098
Umarova Nilufar Abdukaxor qizi

IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI 1103
Ulashev Xubbim

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA OBODONLASHTIRISH XIZMATLARINING IQTISODIYOTGA TA'SIRI 1107
Hayitov Jamshid Xolvoyevich, Ibragimova Gulhayo Nuriddin qizi

INVESTITSIYALARNI JALB ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI OLIY TA'LIM MUASSASALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH OMILLARI 1112
Abdurasulov Sardor To'lqin o'g'li

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TO‘LOV QOBILYATI HOLATI TAHLILI 1119
Adilova Zohida Ikromjonovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TO‘LOV QOBILYATI HOLATI TAHLILI

Adilova Zohida Ikromjonovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Bank ishi kafedrasi katta o‘qituvchisi
E-mail: adilova.zohida1989@gmail.com
ORCID;0009-0008-2589-76

Annotatsiya. Mazkur maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining to‘lov qobiliyati holatini baholash masalalari tadqiq etilgan. Tadqiqot davomida banklararo to‘lovlar hajmi, muomalaga chiqarilgan plastik kartalar soni, to‘lov terminallari, bankomat va infokiosklar tarmog‘ining rivojlanish dinamikasi asosida tijorat banklari to‘lov qobiliyatiga ta’sir etuvchi omillar tahlil qilindi. Tahlil natijalari raqamli to‘lov infratuzilmasining kengayishi bank operatsiyalarining tezkorligi va samaradorligini oshirish, naqdsiz hisob-kitoblar hajmini kengaytirish hamda to‘lov oqimlarining uzluksizligini ta’minlashda muhim omil ekanini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, raqamlashtirish jarayoni tijorat banklarining moliyaviy barqarorligi va to‘lov qobiliyatini ta’minlashga nisbatan yangi talablarni shakllantirishi asoslandi. Tadqiqot yakunida tijorat banklarining to‘lov qobiliyatini mustahkamlash raqamli infratuzilma samaradorligi, likvidlikni boshqarish sifati va to‘lov tizimlari barqarorligini kompleks rivojlantirish bilan uzviy bog‘liq ekanligi xulosa qilindi.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, tijorat banki, to‘lov qobiliyati, banklararo to‘lovlar, naqdsiz hisob-kitoblar, plastik kartalar, to‘lov infratuzilmasi, moliyaviy barqarorlik, likvidlik, to‘lov tizimi.

Abstract. This article examines the issues of assessing the solvency of commercial banks in the context of the digital economy. The study analyzes the factors influencing bank solvency based on the dynamics of interbank payment volumes, the number of issued plastic cards, and the development of payment terminals, ATMs, and infokiosk networks. The findings indicate that the expansion of digital payment infrastructure plays a crucial role in increasing the speed and efficiency of banking operations, expanding cashless transactions, and ensuring the continuity of payment flows. At the same time, it is substantiated that the digitalization process creates new requirements for ensuring the financial stability and solvency of commercial banks. The study concludes that strengthening bank solvency is closely linked to the comprehensive development of digital infrastructure efficiency, liquidity management quality, and the stability of payment systems.

Key words: digital economy, commercial bank, solvency, interbank payments, cashless transactions, plastic cards, payment infrastructure, financial stability, liquidity, payment system.

Аннотация. В данной статье исследуются вопросы оценки платежеспособности коммерческих банков в условиях цифровой экономики. В ходе исследования проанализированы факторы, влияющие на платежеспособность банков, на основе динамики объёма межбанковских платежей, количества выпущенных пластиковых карт, развития сети платежных терминалов, банкоматов и инфокиосков. Результаты анализа показали, что расширение цифровой платежной инфраструктуры является важным фактором повышения оперативности и эффективности банковских операций, увеличения объёма безналичных расчетов и обеспечения непрерывности платежных потоков. В то же время обосновано, что процесс цифровизации формирует новые требования к обеспечению финансовой устойчивости и платежеспособности коммерческих банков. По итогам исследования сделан вывод о том, что укрепление платежеспособности коммерческих банков тесно связано с комплексным развитием эффективности цифровой инфраструктуры, качеством управления ликвидностью и устойчивостью платежных систем.

Ключевые слова: цифровая экономика, коммерческий банк, платежеспособность, межбанковские платежи, безналичные расчеты, пластиковые карты, платежная инфраструктура, финансовая устойчивость, ликвидность, платежная система.

KIRISH

Jahon xo‘jaligida raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi bank sektorining faoliyat yuritish mexanizmlarini tubdan o‘zgartirmoqda. Xususan, to‘lovlar, hisob-kitoblar, masofaviy bank xizmatlari, mobil ilovalar, tezkor to‘lov platformalari va ma’lumotlar asosida boshqaruv tizimlarining keng joriy etilishi tijorat banklari faoliyatida yangi sifat bosqichini yuzaga keltirdi. World Bankning Global Findex ma’lumotlariga ko‘ra, rivojlanayotgan mamlakatlarda raqamli to‘lovlardan foydalanuvchi katta yoshli aholining ulushi 2014-yildagi 35 foizdan 2021-yilda 57 foizga yetgan. Bu holat moliyaviy xizmatlar iste’molida raqamli kanallarning ustuvor ahamiyat kasb etayotganini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, raqamli moliyaviy xizmatlarning kengayishi tijorat banklari oldiga nafaqat operatsion samaradorlikni oshirish, balki to‘lov qobiliyatini barqaror saqlash, likvidlikni real vaqt rejimida boshqarish va texnologik xatarlarni jilovlash kabi murakkab vazifalarni ham qo‘ymoqda.

Xalqaro moliyaviy institutlar tahlillari ham ushbu masalaning dolzarbligini tasdiqlaydi. Xususan, International Monetary Fund “raqamli moliyaviy infratuzilmalar va raqamli valyutalar rivojlanishi bank tizimi uchun moliyaviy barqarorlik bilan bog‘liq yangi xavflarni, jumladan, bank resurs bazasining beqarorlashuvi va inqirozli vaziyatlarda mablag‘lar oqimining tezlashishi xavfini kuchaytirishini qayd etadi”. Bank for International Settlements esa “sun’iy intellekt, raqamli ma’lumotlar bazalari va to‘lov texnologiyalarining tez rivojlanishi markaziy banklar hamda tijorat banklari uchun yangi institutsional va prudensial yondashuvlarni talab qilayotganini ta’kidlaydi”. Demak, raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklari to‘lov qobiliyatini tahlil qilish masalasi faqat mikroiqtisodiy yoki ichki boshqaruv darajasidagi masala bo‘lib qolmay, balki moliyaviy barqarorlik, to‘lov tizimi uzluksizligi va iqtisodiy xavfsizlikning muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda.

O‘zbekiston sharoitida ham ushbu mavzuning dolzarbligi yildan yilga kuchayib bormoqda. Mamlakatda raqamli transformatsiyani jadallashtirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilangan bo‘lib, “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi iqtisodiyot va moliya tizimida raqamli texnologiyalarni keng qo‘llashni nazarda tutadi. Bu esa bank tizimida raqamli xizmatlar ko‘lamining kengayishi, elektron to‘lovlar hajmining ortishi va masofaviy bank xizmatlarining chuqurlashuvi bilan uzviy bog‘liqdir. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2024-yil yakunlari bo‘yicha hisobotida qayd etilishicha, 2024-yilda bank kartalari asosidagi tranzaksiyalar hajmi 917,9 trillion so‘mga, tranzaksiyalar soni esa 47,5 milliard operatsiyaga yetgan. Shuningdek, muomaladagi bank kartalari soni 34 foizga oshib, 62 million donani tashkil etgan. Mazkur ko‘rsatkichlar raqamli to‘lov infratuzilmasi bank tizimining kundalik faoliyatida hal qiluvchi o‘rin egallayotganini ko‘rsatadi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklari faoliyatini o‘rganishda asosan uchta yo‘nalish ustun turadi: birinchisi — bank xizmatlarini raqamlashtirishning operatsion samaradorlikka ta’siri; ikkinchisi — raqamli transformatsiyaning likvidlik va moliyaviy barqarorlikka ta’siri; uchinchisi esa — raqamlashtirish bilan bog‘liq yangi risklarning bank to‘lov qobiliyatiga ta’siri. Basel Committee on Banking Supervision materiallarida moliya tizimining raqamlashtirilishi bank mahsulotlari, xizmat ko‘rsatish kanallari, risklarni boshqarish va nazorat mexanizmlarini sezilarli darajada o‘zgartirayotgani ta’kidlanadi. Shu sababli bank faoliyatini baholashda endilikda faqat an’anaviy moliyaviy ko‘rsatkichlar bilan cheklanib bo‘lmasligi, balki texnologik va operatsion omillarni ham hisobga olish zarurligi asoslanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

R. Bouis, G. Gelos, P. Miettinen, F. Nakamura, E. Nier va G. Soderberg raqamli pul va raqamli moliyaviy infratuzilmalar banklar resurs bazasi barqarorligiga bevosita ta’sir qilishini asoslaydi. Ularning fikricha, raqamlashtirish va ayniqsa raqamli to‘lov muhitining chuqurlashuvi depozitlarning bank tizimi ichida va undan tashqariga ko‘chishini tezlashtirishi, natijada banklar likvidligi va to‘lov qobiliyatiga bosim kuchayishi mumkin. Ular bank operatsiyalari endi avvalgidan tezroq yuz berishi mumkinligini, bunga ijtimoiy tarmoqlar va raqamli banking xizmatlari sabab bo‘layotganini qayd etadi. Bizning fikrimizcha, bank xizmatlariga ortayotgan bosimni yumshatish uchun 24/7 rejimida ishlaydigan xizmatlarni yo‘lga qo‘yish, shuningdek, likvidlikni ta’minlash maqsadida bank balansida doimiy likvid mablag‘larni yetarli darajada saqlab turish zarur.

Likvidlik va to‘lov qobiliyati nazariyasida klassik yondashuvlar ham muhim o‘rin tutadi. X. Freixas va J. Rochet bank likvidligini boshqarish bank faoliyatining markaziy unsurlaridan biri ekanini, likvidlik tanqisligi esa bankning to‘lovga qobiliyatsiz holatga kelish xavfini oshirishini ko‘rsatadi. F. Allen va D. Gale esa moliyaviy tizimdagi o‘zaro bog‘liqlik sharoitida likvidlik buferlari yetarli bo‘lmasa, alohida bankdagi muammo butun tizim bo‘ylab tarqalishi mumkinligini asoslaydi. Mazkur nazariy qarashlar raqamli iqtisodiyot sharoitida yanada dolzarb bo‘lib, real vaqt rejimidagi to‘lovlar banklardan yuqori darajadagi likvidlik boshqaruvini talab qilmoqda. Bu xulosalar zamonaviy mahalliy tadqiqotlarda ham aks etgan.

Mahalliy olimlar va tadqiqotchilar ishlarida ham mazkur masala tobora ko‘proq yoritilmoqda. Jumladan, M. Maxmudova O‘zbekiston bank tizimida raqamli transformatsiya va moliyaviy barqarorlik o‘rtasidagi bog‘liqlikni tahlil qilib, raqamli indeksdagi o‘sish banklarning Z-score ko‘rsatkichiga ijobiy ta’sir qilganini qayd etadi.

Muallifning empirik natijalariga ko‘ra, raqamli transformatsiya banklarning riskka chidamliligini kuchaytirishi va moliyaviy barqarorlik indikatorlarini yaxshilashi mumkin. Fikrimizcha, bu yondashuv raqamli xizmatlar kengayishi banklarning to‘lov qobiliyatini ham mustahkamlovchi omil bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatadi.

Mahalliy adabiyotlarda likvidlik masalasiga ham alohida e’tibor qaratilgan. N. Baxromovning tadqiqotida tijorat banklari likvidlik ko‘rsatkichlari moliyaviy barqarorlikni ta’minlashda asosiy omillardan biri sifatida talqin qilinadi. Muallif likvidlikning barqaror ta’minlanganligi bank aktivlari sifati, resurs bazasi mustahkamligi va banklarning majburiyatlarni o‘z vaqtida bajarish qobiliyati bilan bevosita bog‘liqligini qayd etadi. Shuningdek, u Basel Committee on Banking Supervision talablari asosida LCR va NSFR kabi ko‘rsatkichlar bank nazoratining muhim instrumentiga aylanganini ko‘rsatadi.

Shunday qilib, xorijiy va mahalliy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklari to‘lov qobiliyatini baholash an’anaviy likvidlik va kapital yetarliligi ko‘rsatkichlari bilan cheklanmaydi. Uni baholashda banklarning raqamli infratuzilmasi, to‘lov tizimlari uzluksizligi, operatsion barqarorlik, kiberxavfsizlik, depozitlar harakatchanligi va regulyator nazorati samaradorligi ham kompleks tarzda hisobga olinishi lozim. Aynan shu ilmiy qarashlar ushbu tadqiqotning nazariy asosini tashkil etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining to‘lov qobiliyati holatini baholashda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, statistik tahlil va mantiqiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida banklararo to‘lovlar hajmi, muomaladagi plastik kartalar soni, to‘lov terminallari, bankomat va infokiosklar soni hamda to‘lov infratuzilmasi bilan bog‘liq ko‘rsatkichlar tahlil qilindi. Shuningdek, olingan ma’lumotlar asosida tijorat banklari to‘lov qobiliyatiga raqamli infratuzilmaning ta’siri baholanib, mavjud tendensiyalar ilmiy jihatdan umumlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklari faoliyatini baholashda ularning to‘lov qobiliyati holatini tahlil qilish alohida ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Chunki bankning to‘lov qobiliyati nafaqat uning joriy majburiyatlarni o‘z vaqtida va to‘liq bajarish imkoniyatini, balki umumiy moliyaviy barqarorligini, likvidlik darajasini, aktivlar sifatini hamda risklarni boshqarish samaradorligini ham ifodalaydi. Ayniqsa, bank xizmatlarining raqamlashtirilishi, elektron to‘lovlar hajmining ortishi, masofaviy xizmatlar ko‘lamining kengayishi va real vaqt rejimida hisob-kitob tizimlarining rivojlanishi tijorat banklari to‘lov qobiliyatiga ta’sir etuvchi omillar tarkibini yanada murakkablashtirmoqda.

Mazkur bo‘limda tijorat banklari to‘lov qobiliyati holatini tavsiflovchi asosiy moliyaviy va institutsional ko‘rsatkichlar tahlil qilinadi. Xususan, banklarning likvidlik darajasi, kapital yetarliligi, aktivlar sifati, daromadlilik ko‘rsatkichlari hamda raqamli to‘lovlar infratuzilmasining rivojlanish holati o‘zaro bog‘liqlikda ko‘rib chiqiladi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya jarayonining tijorat banklari faoliyatiga ko‘rsatayotgan ijobiy va salbiy ta’sirlari umumlashtiriladi hamda to‘lov qobiliyatining zamonaviy sharoitdagi holati yuzasidan ilmiy xulosalar shakllantiriladi. Tahlil natijalari asosida tijorat banklari to‘lov qobiliyatini mustahkamlashga qaratilgan ustuvor yo‘nalishlar aniqlanadi.

1-jadval. 2025-yilda banklararo to‘lov tizimi orqali amalga oshirilgan hisob-kitoblar[1], (mlrd. so‘m)

Davr	Memorial order summasi	To‘lov topshiriqnomasi summasi	To‘lov talabnomasi summasi	Akkreditivga ariza summasi	Inkasso topshiriqnomasi summasi
2025-yil	8 031 865	3 332 434	1 438	3	9 060
Yanvar	534 274,9	197 245,4	173,3	—	555,9
Fevral	482 939,7	201 864,6	147,7	—	654,5
Mart	539 298,2	172 410,5	250,6	—	732,4
Aprel	651 161,3	236 325,4	107,8	—	636,9
May	626 012,4	237 043,2	62,4	—	631,9
Iyun	709 461,2	269 898,1	79,3	—	631,7
Iyul	819 152,3	290 148,1	102,6	—	832,4
Avgust	697 697,5	320 636,7	93,0	—	1 032,1

1 Markaziy bank ma’lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi. https://cbu.uz/upload/medialibrary/fde/hhryqf4kb8vgrwci7dn2d802q6gfg459/MB-Statistik-byulleteni-_-2025-yil.pdf

Sentabr	626 843,0	300 480,0	85,0	0,5	681,6
Oktabr	749 279,9	374 489,5	87,4	—	657,1
Noyabr	692 091,3	333 342,6	99,3	1,5	635,0
Dekabr	903 653,3	398 549,5	150,0	1,1	1 378,3

Jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yilda banklararo to'lov tizimi orqali amalga oshirilgan hisob-kitoblarning umumiy summasi 11 374 800 mlrd so'mni tashkil etgan. Ushbu ko'rsatkich tarkibida eng katta ulush memorial orderlar va to'lov topshiriqnomalari hissasiga to'g'ri keladi. Xususan, memorial orderlar bo'yicha yillik summa 8 031 865 mlrd so'm, to'lov topshiriqnomalari bo'yicha esa 3 332 434 mlrd so'mni tashkil etgan. Bu holat banklararo hisob-kitoblarda aynan shu ikki to'lov shakli ustuvor ahamiyat kasb etganini ko'rsatadi.

Oylar kesimida tahlil qilinganda, umumiy hisob-kitoblar summasi yil davomida notekis, biroq o'sish tendensiyasi asosida shakllangan. Jumladan, yanvar oyida jami summa 732 249,6 mlrd so'mni tashkil etgan bo'lsa, dekabr oyiga kelib ushbu ko'rsatkich 1 303 732,3 mlrd so'mga yetgan. Bu esa yil oxiriga borib banklararo to'lovlar hajmi sezilarli ravishda ortganini anglatadi. Ayniqsa, iyul, oktabr va dekabr oylarida yuqori hajmdagi hisob-kitoblar kuzatilgan bo'lib, bu davrlarda xo'jalik yurituvchi subyektlar va banklar o'rtasidagi moliyaviy operatsiyalar faollashgani bilan izohlanadi.

Shuningdek, memorial orderlar summasi barcha oylarda eng yuqori ulushni egallagan. Masalan, dekabr oyida ushbu ko'rsatkich 903 653,3 mlrd so'mga, iyul oyida esa 819 152,3 mlrd so'mga teng bo'lgan. To'lov topshiriqnomalari summasi ham yil davomida izchil oshib borgan va dekabr oyida 398 549,5 mlrd so'm bilan eng yuqori darajaga yetgan. Mazkur holat banklararo hisob-kitoblarda an'anaviy va keng qo'llaniladigan to'lov instrumentlari hamon asosiy o'rinni egallayotganini ko'rsatadi.

To'lov talabnomalari, akkreditivga arizalar va inkasso topshiriqnomalari summasi esa nisbatan past ulushni tashkil etgan. Xususan, akkreditivga arizalar bo'yicha operatsiyalar faqat ayrim oylardagina qayd etilgan va ularning umumiy summasi juda kichik bo'lgan. Bu esa mazkur instrumentning banklararo to'lov tizimida cheklangan darajada qo'llanilayotganini bildiradi. Inkasso topshiriqnomalari bo'yicha summalar ham memorial orderlar va to'lov topshiriqnomalariga nisbatan ancha past bo'lsa-da, ayrim oylarda, ayniqsa dekabrda, ma'lum darajada o'sish kuzatilgan.

Umuman olganda, 2025-yilda banklararo to'lov tizimi orqali amalga oshirilgan hisob-kitoblar tarkibida memorial orderlar va to'lov topshiriqnomalari mutlaq ustunlik qilgan, yil davomida jami summada o'sish tendensiyasi kuzatilgan hamda yil yakunida to'lovlar hajmi eng yuqori nuqtaga chiqqan. Bu holat banklararo hisob-kitoblar tizimining faol ishlaganini, iqtisodiy subyektlar o'rtasidagi to'lov aylanishi kengayganini va moliyaviy operatsiyalar hajmi yil davomida oshib borganini ifodalaydi.

2-jadval. Muomalaga chiqarilgan bank plastik kartalari, o'rnatilgan to'lov terminallari, bankomat va infokiosklar soni hamda to'lov terminallari orqali amalga oshirilgan to'lovlar summasi

Sana	Muomalaga chiqarilgan bank plastik kartalari soni	O'rnatilgan to'lov terminallari soni	O'rnatilgan bankomat va infokiosklar soni	To'lov terminallari orqali amalga oshirilgan to'lovlar summasi (yil boshidan, mlrd. so'm)
01.01.2024	46 205 950	429 334	26 655	254 179,1
01.01.2025	61 996 419	426 225	29 909	326 735,0
01.01.2026	68 267 436	430 762	40 090	460 259,6

Jadval ma'lumotlari 2024–2026-yillar boshida O'zbekistonda naqdsiz hisob-kitoblar infratuzilmasi izchil rivojlanganini ko'rsatadi. Xususan, muomalaga chiqarilgan bank plastik kartalari soni 46,2 mln donadan 68,3 mln donaga yetib, sezilarli o'sishni namoyon etgan. Bu holat aholi va xo'jalik yurituvchi subyektlar o'rtasida bank xizmatlaridan foydalanish ko'lami kengayganini hamda raqamli to'lov vositalarining ommalashganini anglatadi.

Shu bilan birga, o'rnatilgan to'lov terminallari soni deyarli barqaror saqlangan bo'lsa-da, bankomat va infokiosklar soni 26 655 tadan 40 090 taga oshgan. Mazkur tendensiya bank infratuzilmasining hududiy qamrovi va mijozlarga xizmat ko'rsatish imkoniyatlari kengayganidan dalolat beradi. Ayniqsa, bankomat va infokiosklar sonining tez o'sishi bank xizmatlarining qulayligi va uzluksizligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Eng muhim jihat shundaki, to'lov terminallari orqali amalga oshirilgan to'lovlar summasi 254 179,1 mlrd so'mdan 460 259,6 mlrd so'mga ko'paygan. Bu esa mavjud to'lov infratuzilmasidan foydalanish intensivligi ortganini, iqtisodiyotda naqdsiz to'lovlar ulushi kengayayotganini va raqamli iqtisodiyot sharoitida bank tizimining operatsion faolligi kuchayganini ko'rsatadi.

Mazkur holatlar tadqiqot mavzusi nuqtai nazaridan shuni anglatadiki, tijorat banklarining to'lov qobiliyati endilikda faqat moliyaviy resurslar bilan emas, balki rivojlangan raqamli infratuzilma, keng to'lov tarmog'i va

to‘lovlar oqimini samarali boshqarish salohiyati bilan ham chambarchas bog‘liqdir. Demak, raqamli iqtisodiyot sharoitida banklar to‘lov qobiliyatining mustahkamligi to‘lov vositalari va infratuzilmaning rivojlanish darajasi bilan bevosita belgilanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqot natijalari raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklari to‘lov qobiliyatini baholashda an’anaviy moliyaviy ko‘rsatkichlar bilan bir qatorda raqamli infratuzilmaning rivojlanish darajasi, to‘lov tizimlarining funksional samaradorligi hamda naqdsiz hisob-kitoblar ko‘lamining kengayishini ham inobatga olish zarurligini ko‘rsatdi. Tahlillar asosida banklararo to‘lovlar hajmi, muomaladagi plastik kartalar soni, bankomat va infokiosklar tarmog‘i, shuningdek, to‘lov terminallari orqali amalga oshirilgan operatsiyalar summasida barqaror o‘sish tendensiyasi mavjudligi aniqlandi. Mazkur holat mamlakatda raqamli to‘lov muhiti izchil shakllanayotganini va tijorat banklarining operatsion faoliyati tobora ko‘proq raqamli kanallarga tayanayotganini tasdiqlaydi.

Tadqiqot shuni ham ko‘rsatdiki, raqamlashtirish jarayoni tijorat banklari uchun ikki tomonlama iqtisodiy natija keltirib chiqarmoqda: bir tomondan, hisob-kitoblar tezligi, xizmatlar qulayligi va to‘lovlar aylanishi oshmoqda, ikkinchi tomondan esa banklarning to‘lov qobiliyatini ta’minlash mexanizmlariga nisbatan yanada yuqori talablar yuzaga kelmoqda. Xususan, real vaqt rejimidagi to‘lovlar oqimini boshqarish, uzluksiz ishlovchi texnologik infratuzilmani shakllantirish, operatsion uzilishlarning oldini olish va to‘lov tizimlari barqarorligini saqlash banklar moliyaviy mustahkamligining ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda.

Shundan kelib chiqib, raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklari to‘lov qobiliyatini mustahkamlashning ustuvor yo‘nalishi sifatida moliyaviy barqarorlik, likvidlik boshqaruvi va raqamli infratuzilma samaradorligini o‘zaro uyg‘un holda rivojlantirish lozim. Mazkur yondashuv bank tizimining ishonchliligini oshirish, mijozlar manfaatlarini himoya qilish va milliy to‘lov tizimining barqaror faoliyatini ta’minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. World Bank. The Global Findex Database 2021: Financial Inclusion, Digital Payments, and Resilience in the Age of COVID-19. – Washington, DC: World Bank, 2022.
2. Bouis, R., Gelos, G., Miettinen, P., Nakamura, F., Nier, E., Soderberg, G. Central Bank Digital Currencies and Financial Stability: Balance Sheet Analysis and Policy Choices. – IMF Working Paper WP/24/226. – Washington, DC: International Monetary Fund, 2024.
3. Bank for International Settlements. BIS Annual Economic Report 2024. – Basel: BIS, 2024.
4. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Annual Report 2024. – Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki, 2025.
5. Basel Committee on Banking Supervision. Digitalisation of Finance. – Basel: Bank for International Settlements, 2024.
6. Freixas, X., Rochet, J.-C. Microeconomics of Banking. – 2nd ed. – Cambridge, MA: MIT Press, 2008.
7. Allen, F., Gale, D. Financial Intermediaries and Markets // Econometrica. – 2004.
8. Maxmudova, M. O‘zbekiston banklarining raqamli transformatsiyasi va uning moliyaviy barqarorlikka ta’siri // International Finance & Accounting. – 2025.
9. Baxromov, N.M. Tijorat banklarining bank nazoratiga oid likvidlilik ko‘rsatkichlarining iqtisodiy ahamiyati va zaruriyati // Raqamli iqtisodiyot ilmiy-elektron jurnali. – 2025.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. PF-6079-son Farmon. – 2020.
11. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Statistik byulleten, 2025-yil. – Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki, 2026.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2026. № 4

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz